

אורחי הוד מלכותו

(יועצו המדיני של ערפאת ואחד מחצייתרסר האישים החשובים ביותר באש"ף) וכי אתמול נפגשתי עם המלך.
"הלוואי וידעת" אמרתי לה.

איזה מלך, בבקשה?

את אפרים סנה אני מכיר מאז שהיה ילד. את אביו הכרתי בשלבים השונים של דרכו — כשהיה איש-מפ"ם, כשהפך סאטליטסט קיצוני ובסוף ימיו, כשהחזר והיה לציוני נלהב, בעל סיגנון לאומני מאוד. תמיד תמהתי לאן היה מגיע אילו חי כיום. לכן מעניין אותי לאן הגיע אפרים סנה. הבן.

בשבוע שעבר הוקרן בטלוויזיה מה שהתיימר להיות סרט תיעודי של ויקטור נחמיאס. היתה זאת מלאכת-מחשבת של שטיפת-מוח, מן הסוג המאוס ביותר בענייני.

נחמיאס בא לתאר, כביכול, את אשר קורה בימים אלה בגדה המערבית. למעשה בא לשכנע את הציבור שקורה בדיוק מה ששימעות פרס ואפרים סנה מקווים שיקרה: הגדה חוזרת לחוסין.

לשם הסוואה הובאו כמה צעירים מהאוניברסיטות, שהביעו נאמנות לאש"ף. הרמז: יש גם כאלה, סטורנטים חמומי-מוח, אבל מה מישקלם של אלה?

אחר-כך באו האנשים הרציניים, ואמרו שאש"ף איכותי, ושהמלך הוא איש נהדר.

מי הם האנשים הרציניים האלה? רק מי שמתמצא בענייני הגדה מכיר אותם: עיתונאי ערבי הידוע בגדה כמלח-פינכה, מנהיג של אגודת-הכפרים, ששום אדם הגון בגדה לא יזמין לביתו, ועוד.

אנו למדים מנחמיאס שהמלך חוסין החליט לשנות את יחסו לאנשי אגודת-הכפרים, לבטל את גיוירידין המוות שהוטלו עליהם בירדן ולקרבם. אם אכן זוהי תיקוונה האחרונה של השושלת האשמיית, אללה ירחם עליה. בגדה כולה מתייחסים אל חבורה זו של שכירי-חרב מזוינים וקווזילינגים כאל מוקצים מחמת מאוס.

לשיא הגיעו הדברים בסיפור על קבלת-הפנים של ג'ורג' בוש למנהיגים פלסטיניים. נחמיאס גילה לנו "שכמעט כל המזומנים" באו, למרות החרם שהוטל על-ידי אש"ף, וזה מוכיח שאש"ף מחוסל בגדה.

האמת היא זו: את ההזמנות שלחו האמריקאים, בעצה אחת עם ממשלת-ישראל (סנה: ג'ורג' בוש), מובן שהזמנו בעיקר חסיד ירדן, נאמני-אש"ף.

אנשי ירדן באו כולם. אלא מה? ואילו נאמני-אש"ף — נבחרו הציבור — התכנסו והחליטו להחרים את הכינוס, אך לשלוח נציג אחד, חנא סיניורה, שימסור לידי בוש בשם כולם תזכיר הקובע שאש"ף הוא התנועה היחידה, סיניורה אכן עשה כן, וגם מסר לבוש עובדה שהועלה מה כחמה מאמצע-התיקשורת: שביאותו יום התקיימה בירושלים המזרחית שביתת-עסקים כל-לית ושלמה, כאות הודות עם אש"ף.

אחרי כל אלה הופיע סנה על המרקע. הוא התרשם עמוקות מהסרט, ואישר שזהו דיווח-אמת. זה באמת מפליא, לאור העובדה שהסרט כולו נערך על פי הנחיותיו שלו או של מישוהו כמנהיג. אחרי-כך דיבר סנה על כך שהמוני הגדה פונים עורף, "לסרבות של אש"ף ולטורו של אש"ף", רוצים "לחיות בתנאים נורמאליים במסגרת התאמים הנתונים". כלומר: מעצרים המונים, הכאות, עינויים, הריסת בתי חשודים, הפקעת אדמות וכו'. יופי.

יש אומרים שאין מושלים קולוניאליים חכמים. התפקיד עצמו הופך חכם לטיפש. סנה הצעיר, כנציג עליון של הגדה, אינו מפרק הנחה זו. אם אינו יודע מה מתרחש, אין זה מעיד על חוכמת יתר. אך אם הוא יודע מה שיועד כל מי שבקי במתרחש בגדה, הוא נותן ידו לשקרים של השילטון.

שטיפת-מוח נלווה זו, שבאה להוליך שולל ציבור שלם שאינו יכול לדעת את האמת, נעשתה למחזרת שובו של שימעות פרס מביקורו אצל מלך מארוקו, שאמר לו: אש"ף שולט בשטחים הכבושים, הוא הנציג הבלעדי של העם הפלסטיני, לא יהיה הסדר ושלוש בלי אש"ף, בעיקבות דברים נבונים אלה, נשמעים קולות חדשים גם במפלגת-העבודה עצמה.

והנה בא בנו של משה סנה להפריך דברים אלה — למען המשך הכיבוש, למען הימין במפלגת-העבודה ולמען הליכוד.

במיבצר האדום

סיפור ששמעתי:

מדיד יוהדי-מארוקאי הוביל קבוצת תיירים מישראל לאל-האמבר — המיבנה הנהדר ליד גראנאדה, שנבנה על-ידי המוסלמים בימי השילטון המארוקאי בספרד בימי-הביניים. (השם הערבי המקורי של הבניין הוא קלעת אל-חמרה, המיבצר האדום.) בהגיע הקבוצה למקום, ביקש המדריך מכל הספרדים בקבוצה לעמוד בצד אחד, ומכל האשכנזים לעמוד צד השני.

אחרי שמילאו אחרי בקשה תמוהה זו, הסביר המדריך לספר-דים: "כאן חתמה המלכה איזבלה על הצו לגירוש היהודים. אלמלא כן, היינו יושבים כיום בספרד, היינו שייכים למעמד העליון והעשיר, והיינו שולחים תרומות ועצות לאחינו האשכנזים בישראל".

מיד עם שובנו באה הקריאה: הוד מלכותו יקבל את פנינו בעוד שעה ברחוב דורהאם מס' 4 בעיירה ברונכסוויל, מחוץ לניו-יורק. הלימוזינה המפוארת הביאה אותנו לשם. היתה זאת וילה נהדרת, שבגנתה הוקם אוהל מיוחד גדול בשביל הפמליה. כאשר הגענו, עדיין לא חזר חסן מהופעתו באו"ם. הוא נשא שם נאום מרשים, בערבית קלאסית, מבלי להיעזר בניירות. כאשר הגיע, מלווה בעשרות עיתונאים וצוותי-טלוויזיה, לא הרגיש איש מהם בשלושה אנשים שעברו על פניהם. מי מהם יכול היה להעלות על דעתו שהם כאו מישראל?

המלך, בחליפה אפורה, חיכה לנו על מדרגות הווילה. לחצנו ידיים, תוך קידה קלה, והמלך הזמין אותנו לשבת סביבו. מול שולחן שהיה עמוס בערימה אדירה של מתקקים ערביים. לא הספקתי לאכול לפני-כן והייתי רעב מאד, אך מכיוון שהמלך לא אכל, לא אכלנו גם אנו.

חבורה גדולה של צלמים נכנסה לחדר. המלך ביקש את כל הלא-מארוקאיים לצאת. המארוקאים צילמו אותנו, ואז התבקשו גם הם לצאת.

המלך חש באכזבה שלנו, והסביר: "פגישה זו תפורסם ברבים. אך הרשו לי לקבוע בעצמי את הרגע הנכון!" וכשהיה נדמה לו

בשבוע שעבר סיפרתי על פגישה עם מלך מארוקו בחוות ליד רבאט, כיום האחרון של שנת 1980. הוכרתי רק דרך-אגב את הפגישה השניה שלי עם המלך, באוקטובר 1982, ליד ניו-יורק. גם בה שימשו עניינים רציניים ועניינים משעשעים בערבוביה.

קיבלנו הודעה פיתאומית מעיצאם אל-סרסאוי: "המלך רוצה לפגוש אתכם". הפגישה תיערך בארצות-הברית, לרגל ביקורו של המלך שם. המלך התבקש על-ידי יאסר ערפאת לקיים פגישה זו, כדי לרדן עימנו על תוכנית פאס והשלכותיה לגבי דעת הקהל הישראלית.

החלטות פאס התקבלו חודש לפני כן, והמלך עמד לבוא לארץ-צוה-הברית בראש מישלחת של מדינת-ערב ואש"ף (ועדת-השיבוע, שהמלך דיבר עליה בנואמו האחרון), כדי להסביר את התוכנית לנשיא רגן, ולנאום לפני עצרת האו"ם.

הפגישה, כך נאמר לנו, תהיה הפעם פומבית, בניגוד לפגישה

ברבאט, שהיתה חשאית. אולם הדבר היה תלוי במלך, ועל כן התבקשנו לשמור על כך בינתיים בסוד.

טסנו שלוש-שעות — יעקב ארנון, מתי פלד ואני — לניו-יורק. היציאה היתה כהולה, והיה ברור לנו שניפגש עם חסן מיד עם הגיענו, או למחרת-היום. העניין נשמע די חשוב כדי לעזוב את הכל ולנסוע.

בנמל-התעופה של ניו-יורק המתין לנו דיפלומט מארוקאי צעיר, ממוצא ברברי, הוא הוביל אותנו למכונית מפוארת. בדרך העירה שוחחנו על הא ועל דא. הוא התעניין מאוד בגורלו של אהרון אברחצירא, שעמד אז למישפט, והסתבר לנו כי השם אברחצירא הוא שם מכובד מאוד במארוקו. הדיפלומט גם סיפר לנו שמדי שנה מבקרים במארוקו כ-5000 יהודים מארוקאיים מישראל.

הכל התנהל בניחותא, אך אנחנו היינו קצת חסרי-סבלנות. שאלנו אם אנחנו נוסעים ישר אל הוד מלכותו, או שנגיע קודם למלון? הדיפלומט חייד חיוך דיפלומטי, ואמר שהכל יסתדר בבוא העת. תחילה ניסע למלון.

המלון היה אחד המפוארים בעולם: מיגדל ולדורף-אסטוריה. כאשר מלך מארוקו מארץ, הוא מכניס אורחים ביד רחבה. התקבלנו בירת-אכבוד, וקיבלנו נוסף על חדרינו סוויטה מפוארת. שם נפרד מאיתנו הדיפלומט האדיב. הוא ביקש מאיתנו ליהנות מן האירוח. נוכח להזמין במלון ככל העולה על רוחנו, לבקר בכל מיסעדה או מועדון כאוות נפשנו — הכל כארחה הור-מלכותו. למטה התחב לנו לימוזינה, במשך 24 שעות ביממה. ומה עם הפגישה? שוב החיוך האדיב. הכל יסתדר. יודיעו לנו.

בינתיים שנבנה.

נשארנו במצב מוזר. חיינו בג'עדן, יכולנו להזמין ארוחות משוכחות שבמשוכחות, לערוך טיולים לכל מקום. הלימוזינה התגלתה כמכונית-ענק, בעלת בר מלא משקאות ושמשות כהות, שלא איפשרו להסתכל לתוכה מבחוץ.

אבל לא יכולנו ליהנות. ראשית כל, לא העזנו לזוז, שמא יחפשו אותנו כדי להודיע לנו על הפגישה. שנית, היינו אמורים לשמור על סודיות — ואם נסתובב בעיר, מי יערוב לנו שלא יכירו אותנו ויתחילו להתעניין מה מעשינו בעיר? לא יכולנו להודיע על נוכחותנו גם ללידינו הקרובים ביותר, בגלל אותה הסיבה.

אך גרוע מזה: לי חיתכה עבודה דחופה במערכת, ולמתי פלד היתה הרצאה חשובה באוניברסיטה. עשינו הכנות לשהות במאריקה במשך 48 שעות בלבד — ולא יכולנו להאריך שהות זו.

כך ישבנו בכלובי-הזהב, מוקפים בכל טוב, מסוגלים לטלפן לכל פינה עלי אדמות ולנסוע לכל מקום — מבלי יכולת לזוז. התחילו להפעיל את כל הקווים לפמליית המלך. לבסוף נסמך לנו כי הוד מלכותו החליט: הוא יקבל אותנו בניו-יורק, מיד אחרי נאומו באו"ם. בוער חמישה ימים. בינתיים הוא מאחל לנו שהייה נעימה, כאורחיו.

חסרי-הסבלנות שלנו הפליא את המארוקאים לא מעט. כמה אנשים בעולם יכולים ליהנות מהכנסת-האורחים של הוד מלכותו, במלון-פאר חלומי, ולבלות כאוות-נפשם? מה בוער לנו?

בילינו יום-יומיים. היו לא-מעט תקריות משעשעות. צילצלת לגברת ידועה, ואמרתי לה שהיא יכולה לצלצל חזרה לאס-טוריה, חדר מס' כרייך. כאשר צילצלה, אמרה המכונית, "אהה, המישלחת המארוקאית!" למרבה המזל חשבה הגברת שהמרכזית משוגעת, וכך נשמר הסוד. היא סיפרה לי על כך אחרי-כך, כעל בדיחה מוצלחת.

באחת הנסיעה בלימוזינה השכורה פנה אלינו לפתע הנהג ואמר: "רבותי, האם אתם מרובים עברית?" הסתבר שהוא יהודי מברית-המועצות. למרבה המזל לא עלה על דעתו שיש משהו מוזר בעובדה ששלושה ג'נטלמנים מישראל נוסעים בלימוזינה שנשכרה על-ידי השגרירות המארוקאית.

לבסוף עשינו דבר שלא ייאמן: מתי ואני השארנו את הסוויטה והלימוזינה ביד ארנון, וטסנו חזרה לארץ. הנסיעה ארכה קרוב 20 שעות, עם חניות-ביניים. סידרנו בארץ את עניינינו במשך 24 שעות, וחזרנו לניו-יורק. שוב 20 שעות. הרגשנו כמו צוות אוויר, והיינו מותשים למדי.

חסן

שהצטיירה על פניו ספקנות מסוימת, הוסיף: "אני מארוקאי. כשאני מבטית, אני מקיים".

ואכן, כעבור שבועות אחדים, אחרי פגישתנו עם ערפאת בתנאים, כינס המלך את העיתונאים והודיע להם על פגישותיו עם שלושתנו. זאת היתה הפעם הראשונה שמלך מארוקו הודיע פומבית על פגישה עם ישראלים.

באווירה נעימה מאוד קיימנו שיחה רצינית מאוד. דיברנו על תוכנית פאס, והוא הסביר לנו את היבטיה הגלויים והפחות גלויים. המלך שאל על הסיכוי שרדו וערת-כהן, שעמד אז להתפרסם, כיא לנפילת ממשלת-בנין. הוא רצה בכל מאודו בסיום שילטון-הליכוד.

דיברנו על אישיותו ועל כעיותיו של שימעות פרס. שהיה אז ראש-האופוזיציה. גם המלך גילה עניין רב בפרשת אברחצירא, ודיברנו ארוכות על מצב יהודי מארוקו בישראל, ועל הדרכים שבהן יכול המלך להפעיל את השפעתו כדי להוציאם מירי הליכוד ולהחזירם למסורת השותפות היהודית-ערבית.

המלך דיבר הפעם אנגלית. הוא שולט היטב בשפה זו, אם כי היה ברור שהוא חש יותר בנוח בדברו צרפתית. באמצע השיחה נכנס משרת והגיש למלך פתק: ראש-החצר ביקש להצטרף. המלך ניענע בראשו, ואז נכנס איש חשוב זה, קד קידה עמוקה ונישק את יד המלך. לפני שישב לצידנו.

איני יכול עדיין לפרט כאן את פרטי שיחתנו: היא היתה ארוכה וממצה, והסתכמה במילים שנחרתו בזיכרוני: "אני נמצא במרחק של 6000 קילומטרים מזירת-הסיכסוך. איני חלק מהסיכסוך. אני יכול רק לעזור. ההחלטות צריכות להתקבל בזירה עצמה, ואם אפשר על-ידי אש"ף ביחד עם המלך חוסין. המעמסה כבדה מדי לכל אחד משניהם לחדר. יהיה להם קל יותר לפעול בידו. אעזור להם לשתף פעולה ביניהם".

כל מה שאמר המלך לאחרונה לשימעות פרס כבר נמצא בשיחה ההיא.

אחרי שעתים קמנו ונפרדנו בלחיצות-ידיים וקידות. הוא חזר על הבטחתו לפרסם את הפגישה.

למחרת היום חזרו פלד וארנון הביתה. בגלל עיסוקי, היה עליי להישאר עוד 48 שעות. נותנתי לבדי בסוויטה המפוארת, כשלוש-שעות הלימוזינה הגדולה. ושוב לא היה לי מה לעשות בה. לא העזתי להסתובב בעיר, פן יתגלה הסוד ויעורר בלב המלך את החשד שהרלפנו אותו.

לא יכולתי להתאפק לגמרי. הזמנתי ידידה, עיתונאית ידועה, לארוחת-צהריים נהדרת בסוויטה, ושלחתי את הלימוזינה לקחתה מהבית ולהחזירה לשם. כששתינו קוניאק אחרי הארוחה שאלה: "אולי אתה יכול לעזור לי? כל העיר מחפשת את המלך חסן ואת ח'אלד אליחסן. אולי אתה יודע היכן אפשר למצוא אותם?". לא יכולתי לספר לה שאכלתי ארוחת-בוקר עם ח'אלד אליחסן